

TE-palvelut | tjänster
services

Kiddâ pargoelimân

te-palvelut.fi

Kiddâ pargoelimân TE-palvâlusah tuu kiävtust

Uusah-uv pargosaje? Halijdâh-uv molsođ tááláá pargosaaheed mielâsub pargosajan? Smietah-uv, maggaar laseškovlim tarbâšâh, vâi peesah pargoelimist ovdâskulij? Lah-uv smiettâm riemmâđ irätteijen? Tarbâšâh-uv áámmátlâš vajoidittem pargoelimist piergim várás?

Pargo- já iäláttâspalvâlusah (TE-palvâlusah) fáállih valjeest tiäđu já mättim iäláttâsâin, pargosoojijn, škovliimist, hárvuttálmist já iirâtmist kuátuenâmist já olgoenâmjijn. Puávtáh kevttiđ mii viermipalvâlusâid, suáittiđ váldikodáliid palvâlusnumeráid tâi puáttiđ TE-toimâttâhân savástállâđ persovnlávt, ko lah váridâm toos ääigi.

Tiätu suomâkielân já ruotâkielân čujottâsâst
www.te-palvelut.fi

Koolgah leđe aktiivlâš – keevti mii maangâpiälâsijd palvâlusâid

Lah-uv pargoost, pargottem, oppâmin, päci-min pargottemin tâi maccâmin pargoelimân? Aalgât pargoucâmâd TE-toimâttuvâst.

Aalgât pargoucâmâd čujottâsâst
www.te-palvelut.fi

Ravvip já valmip pargo-occeid pargoucâmist. Uuccâp já faallâp tunjin hiäivulijđ pargosoojijđ. Irâttâs vuáđudem vuávájeijee išedah TE-toimâttuvâi lasseen kuávluliih irâttâspalvâlusah.

Aalgât pargoucâmâd Persovnáššigâs Jiejjâs ášástállâm (Henkilöasiakkaan **Oma asiointi**) -viermipalvâlusâst, já talle tuu tiäđuh láá tál-lân mii kevttimnâál ko uuccâp pargoadeleijei hiäivulumos pargee. Aalgât pargoucâmâd viermist – kaavnah jotelubboht jieijâđ tarbâšem palvâlusâid maid tun tarbâšah.

Keejâ pargosoojijđ neetist

Mii viermisijđoin kaavnah Suomâ vijđâsuumos pargosoojij uuccâmpalvâlus. Ávus pargosajeh (**Avoimet työpaikat**) -palvâlusâst puávtáh uuccâđ pargosoojijđ eres lasseen áámmátjuávu, päikkikode tâi almottâspeivimere mielđ tâi kevttimâin säniuuccâm.

Sajevahtâ (**Paikkavahti**) -palvâlussâin uázuh tiäđuid ávus pargosoojijn njuolgist valjiimâđ mielđ jo-uv šledgâpostâsâd tâi mätkipuhe-linsâd.

Uáppásm ávus pargosoojjid já vääldi Sajeavaavtâ (**Paikkavahti**) kiávttusâd. Ko uázuh tiäđu ávus pargosaajeest, te vääldi tállán ohtávuodâ pargoadeleije. Jotteelvuotâ lii valtti pargoucâmist.

Pargouuccâmvalmim lasseet visesvuodâ pargoucâmân

Tievâsmit já peivid pargouuccâmtáiduidâd uásálistmáin pargouuccâmvalmiimân.

Valmiimist mannoje čoodâ pargouuccâm jieškote-uv uásisyergih, pargomarkkânij tile já pargoadeleije vuárdamušah sehe uápásmuvvoo pargouuccâm šledgâlâš kanavaid já piergâsáid. Pargouuccâmvalmim lii válju máhđulâšvuotâ hárvttâlâđ pargouuccâm, vai luhostuučih jiejjâd pargosahhiittálmist.

Paargon olgoenâmáid

EEURES lii Euroop ekonomiakuávu pargo-sirdempalvâlus. EURES-portaalist láá tiäđu EU-enâmij ávus pargosoojjin sehe pargo- já eellimtiileest. Portaalist kaavnah tiäđu meid pargeeldmist jieškote-uv enâmijn.

Lasetiäđu meid:

www.te-palvelut.fi/eures -sijđoin sehe **[puhelinpalvâlusah](http://www.eures.europa.eu)** já **www.eures.europa.eu**

Pargoadelemvuávám ráhtoo oovtâst

TE-toimâttuv äššitobdee uápist pargoucâmist, savâstâl tuin pargouuccâmtuoivuidâd pírrâ já árvuštâl tuu mäitim.

TE-toimâttâh uárnee vuossâmuu sahhiittállâm tuin kyevti oho siste jiejjâd pargouuccâm älgimist, peic jis tot lii tuu tile uáinust čielgâsávt taarbâšmettum. Sahhiittállâm

ornim kyevti oho siste pargouuccâm älgimist visâsmit, et tuu tarbâšem palvâlus vuálgá jotelávt joton.

Palvâlusâd väljejuvoo tađe miel, maid tarbâšâh já moin pyeremusâht pyehtip tuárjuđ pargouázžumâd. TE-palvâlusah láá uárnejum palvâluslinjái miel. Palvâluslinjááh láá pargosirdem- já irâttâspalvâlusah, mäitim ovdedempalvâlusah já torjum pargouázžum palvâlusah.

Pargo-occen almottâttâm ulmuin ráhtip oovtâst kyevti oho siste pargouuccâm älgimist pargouázžumvuávám, talle ko tot lii tárbulâš. Vuávámist suáppoje pargouuccâm ulmeh, tooimah já palvâlusah, vai uázučih pargo nuuvt jotelávt ko máhđulâš.

Pargoadelemvuávám tárhistuvvoo kuulmâ mánuppaje kooskâi meriáigâsijn sahhiittállâmijn.

Torvo pargotile rievđâdijn

Ko lah vaarást luovâselkkuđ pargoost tâi tun lah luovâselkkum ekonomilâš tâi pyevtitlâš suujâi vuáđuđ tâi ko tun lah luámudum tâi tust lii nuhâmin meriáigâsâš pargokoskâvuotâ, te puávtâh uázžuđ páhlâlâš rijjâvuodâ pargo uuccâm vâras. Ko uásálistâh pargouázžum ovdedejee palvâlusáidân, te puávtâh uázžuđ pargottesvuodâhiäđu lop-tejum häämist.

Jis lah pargottem, te tust lii máhđulâšvuotâ finniđ sajanmáávsu pargo-sahhiittállâm-maadhij mätki- já ijjâdem koloin. Pargottesvuodâhiäđu mäksee puáhtá mieđettiđ jot-teemtorjuu (liikkuvuusavustus), jis pargo

vuástávældimist láá šoddâm pargomätki- tai eres koloh tai tun ferttiuh varriđ uđđâ päikki- koodán pargo tiet.

TTE-palvâlusah tuárju pargokoskâvuodâ nubástustiileest.

Lasseet áámmáttáidud tai valjii aaiabâs uđđâ syergi

Jis smietah mättimâd ovdedem tai áámmát lonottem, mij faallâp tuu tarbâšem tiäđuid škovlimmuulsâivtuin, škovlim- já áámmát-syorgijn sehe oopâi ruttâdmist.

Puávtáh savástállâđ škovlim- já pargo- muulsâivtuinâd äššitobdein TE-toimáttuvâst tai suáittid škovlimravviittuv vâldikodâlâš puhelinnumerân. Kaavnah tiäđu meid viermist.

www.opintopolku.fi
www.ammattinetti.fi
facebook.com/koulutusneuvonta

Maangâpiälâsâš tiäđu škovliimist já ámáttijn te-palvelut.fi -siiđoin já TE-toimáttuvâin.

Iše áámmátvaljiimân já karrieervuáváámân

TE-palvâlusâi äššitobdeepsykologeh išedeh tuu áámmátvaljiimist já karrieervuáváá- mist. Luáttámušlâš savástâlmij toorjân puáhtá kevttiđ pargo- já škovlimkeččâlmijđ sehe psykolooglâš hiäivulâšvuodâiskosijđ.

Puávtáh meid jieš árvuštállâđ muulsâivtui- dâd Áámmátvaljimsyergiohjelmáin adai ÁVS- ohjelmáin (AVO-ohjelma).

www.te-palvelut.fi/avo

Karrieervalmim

Karrieervalmiimist čielgâsmitáh áám- mátvaljim- já karrieermuulsâivtui- dâd. Uázuh stivrim škovliimân ucâllu- meest já pargoellimkiärgusvuodâidâd oovdedmist. Valmim olâšuttoo iänááš juávkkuhámásâžžân, já talle uázuh torjuu stivreijejei lasseen meid ulmuin, kiäh láá tuin siämmáásullâsâš tiileest.

Škovliimáin uđđâ mättim

Pargovyeimiškovlim

Pargovyeimiškovliimáin puávtáh peividid jieijâd mättim tai škovliidâttâđ uđđâ suár- gán. Pargovyeimiškovlim lii uáivildum vuo- sâsajasávt paijeel 20-ihásâid pargottes ulmuid tai ulmuid, kiäid áštâ pargottes- vuotâ. Uásálisteid nuuvtâ škovlim uárnejeh áámmátlâš rävisolmoošškovlimkuávdâáh, áámmátlâš oppâlâjádâsah, ollâškoovlah já priivaat škovlimpalvâlusâi pyevitteijeeh.

Áámmátlâš pargovyeimiškovlim lii iänááš uásild tuđhosulmâsâš. Tast puáh- tá čodâldittid vuáđu-, áámmát- tai spesi- aaláámmáttutkos tai tutkos uási. Ulmen puáhtá leđe meid ollâškoovlâoopâi loopân jođettem. Lasseen fálusist lii jotkâ- já tievâsmittemškovlim sehe irätteijeeshkovlim toid, kiäh pieijih irättâstooimâ joton tai kuorâtteleh taggaar. Meid rävisul- mui vuáđumáttááttâs puáhtâ ornid, jis

vuáđumáttááttás oppámere váilum lii iästun áámmátláš škovlim čodálditmán.

Ohtsášhaahâmškovlim lii pargoadeleijee já TE-palvâlusâi áššitobdei oovtâst vuávám já haahâm pargoveimiškovlim. Enâmânvärreijeid uárnejuvoo páihástitemškovlim (ko-touttamiskoulutus), mii oovded já tuárju uáppee máhđulášvuodâid uásálistid syemmiláš ohtsáškoodán ton aktiivláš jesânin.

Pargoveimiškovliimán puávtáh uuccâđ viermiluámáttuvvâin tâi uuccâmluámáttuvvâin, mon uážuh TE-toimáttuvâst.

Škovlimvahtâ-palvâlus (Koulutusvahti-palvelu) vuolgât tiáđuid tuu tuáivum škovliimijn njuolgist šledgâpostásâd.

Jiešiávtuláš oppâm pargottesvuodâhiäđoin

Puávtáh kavnáđ mielákiddiivâš škovlim, mii ij lah pargoveimiškovlim. Jiešiávtuláš oppámist kalga sooppâđ TE-toimáttuvvâin ovdil oopâi älgim. Oopâi ääigist máksoo pargottesvuodâpeiviruttâ tâi pargomarkkân-toorjâ. Taan hiäđu máksim iähtun lii, et

- ▶ árvuštállâm mielđ oopâi tuárjum lasseet merhâšitteht máhđulášvuodâid uážžuđ pargo
- ▶ oopah láá váldutoimâliih
- ▶ oppâm tuárjumist suáppoo pargo-uážžumvuáváámist tâi ton sajan rahtum vuáváámist
- ▶ lah tiävdám 25 ihheed.

Jis oopâid ij pyevti tuárjuđ pargottesvuodâhiäđoin, puáhtá tust liijká leđe máhđulášvuodâ uálgitoimâláš oppâmân moonâthánáá

pargottesvuodâhiäđu. Lasetiäđuid uážuh škovlimrađđiittásâst tâi mii nettisijđoin.

Oppâsopâmušškovlim

Oppâsopâmušškovliimâin lii älkkee haahâđ áámmátlid vuáđutááiduid tâi lase máttim. Oppâsopâmuš lii meriáigásâš pargosopâmuš, moos kuleh pargoost oppâm pargosajeest já tiätupiälâsij amnâsij oppâm oppâlâjádâsâst. Pargoadeleijee máksá uáppei pargoiähtusopâmuš miäldásii päälhi. Jis lah pargottem, puáhtá pargoadeleijee uuccâđ já uážžuđ TE-toimáttuvâst pälkkitorjuu.

www.opintopolku.fi

TE-palvâlusah algâtteijee irâtteijei

TE-toimáttáh rávvee tuu, ko vuávááh irättâs vuáđudem já tarbâšâh lasetiäđu irâtteijeevuodâst sehe torjuu irättâs vuáđudmân.

Starttâruudâin torvejuvoo irâtteijee áigápuátu irättâstooimâ jotonpieijâm- já vuáhâduttemmuddoost. Starttâruuttâ miedettuvoo enâmustáá 12 mánuppajan, já tot occoo TE-toimáttuvâst. Eres kuávluliih irättâs-palvâlusah fáälliuh algâtteijee irâtteijei maangâpiälâsijd ravvim-, toimâsaje- já eres palvâlusâid. Irâtteijeevuodâtaáiduid puávtáh haahâđ já tievâsmittid škovlim vievâst, ko irättâstooimâ jotonpieijâm já irâtteijeeškovlim lii máhđuláš ovtâstittid njebzilávt.

Huámmáš, et pargottes pargo-occen tun puávtáh valjid, uusah-uv starttiruudâ vai pargottesvuodâhiäđu irättejeevuodâ neelji vuossâmuu mánuppaje ääigi. Jis tun algáttah irättemtoomâ jieijäd pargottesvuodâ ääigi, te irättestoimâ oles- já uálgiágásâšvuotâ ij árvuštálluu neelji vuossâmuu mánuppaje ääigi irättâstoimâ älgimist. Pargottes pargo-occen tun finniim mainâšum ääigi pargottesvuodâhiäđu.

Luvvá lase:

te-palvelut.fi > Työnhakijalle > Jos jäät työtömäksi > Työttömyysturva > Yrittäjä ja työttömyysturva.

Jis tun finniih puáduid irättâstoimâ keezild tai neelji mánuppaje ääigi, te tunjin máksoo heiviittállum pargottesvuodâhiätu. Lasetiäđuh pargottesvuodâhiäđu máksein: www.kela.fi, www.tyj.fi

TE-toimáttuvah sehe iäláttâs-, jotolâh- já pirâskuávdááh (ITE-kuávdááh) fáállih škovlim irätteijen áigoid já irätteijen jo tuáimeid. Lasetiäđu irätteijeeškovlimfalâlduvâst uážuh viermist já ITE-kuávdáást.

Algátteijee irätteijei vuáđuravvim:
Yritys-Suomi-puhelinpalvâlus
0295 020 500

Ovtâstit irättâstoimâ já irätteijeeškovlim njebžilávt.

Toorjâ pargouázžumân

Pálkkitoorjâ

Jis jieš jieš luhostuu uážžuđ pargo, puávtáh tiäđuštállâđ TE-toimáttuvâst máhđulâšvuodâ peessâđ paargon, mast lii pálkkitoorjâ. Talle pargoadeleijei máksoo toorjâ tuu pákkátumân.

TE-toimáttâh kuorâttâl ain miedettuvvoo-uv pálkkitoorjâ. Pálkkitorjum pargo kalga lasetiđ pargottes pargo-occee áámmátlâš máttim já ovdediđ pargo-occee pargouázžum pálkkitorjum pargo maņa.

Paargonvalmim

Jis tarbâšâh persovnlâš torjuu pargosa-je ucâmist tai paargon sirduumist, te TE-toimáttuv pehti puávtáh uážžuđ paargonválmeijee. Paargonválmeijee puáhtá motomijn tilálâšvuodâin tuárjuđ tuu oppâsopâmušškovliimist oppâmist. Siämmást paargonválmeijee tuárju meid pargoadeleijee.

Pargokeččâlem

Pargokeččâlem lii pargouázžum ovdedeijee palvâlus, mii uárnejuvvoo pargosajeest. Pargokeččâlem ääigi jieš kuittâg lah pargokoskâvuodâst pargokeččâlem uárnejei.

Sierâlágánijd pargoid keččâlmáin puávtáh kavnáđ hiäivulii pargo- já škovlimmuulsâiävtu, jis tust váilu áámmátlâš škovlim tai lah molsomin syergi tai áámmát. Pargokeččâlem ulmen lii čielgiđ, kiäsut-uv syergi tai áámmát tuu tai ličij-uv ovdâmerkân irätteijeevuotâ tunjin hiäivulâs karrieer- muulsâiähtu.

Pargokeččálmist čičlgá meid lah-uv kiärgus maccâđ paargon, jis lah lamaš kuhhâá meddâl pargomarkkânijn.

Pargokeččálemsaje skáppoo TE-toimâttáh. Puávtáh meid jieš uuccâđ saje, mon TE-toimâttáh tuhhit. Pargokeččálmist ráhtoo sopâmuš.

Áámmátlâš vajoiditem

Ko váddu tâi puácuvuotâ lii uási tuu eellim, te sáátáh tarbâšid pargosâd nubástusâid tâi sierânâs orniimijd. TE-toimâttuv faallâm palvâlusah tievâsmiteh täpitorme- já jotolâhtáhádâslâjádâsâi, pargoäláttâhlâjádâsâi já Aalmugiäláttâhlâjádâs ornim áámmátlâš vajoiditem.

www.vkk.fi

www.tela.fi

www.kela.fi

Pargottesvuodâtorvo

Ko pargottes pargo-occen uusah pargo tâi uásálistáh jieijâd pargouázžum ovdeidejee palvâlusâidân, te puávtáh uázžud áigápuáđud turviimân pargottesvuodâhiäđu. Pargottesvuodâhiäđuh láá tienâspeiviruttâ, vuáđupeiviruttâ já pargomarkkântoorjá. TE-toimâttáh totká pargottesvuodâhiäđu uázžum pargoveimipoolitlâš iävtuid já addel hiäđu mäksei pargoveimipoolitlâš ciäkkámuš. Mäksee, AIL tâi pargottesvuodâkassa, totká eres hiäđu uázžum iävtuid.

Jis pargouázžum ovdedeidejee palvâlusâst – pargouuccâmvalmim, pargosyergivalmim, pargoveimiškovlim, škovlimkeččálem já pargokeččálem – lii sooppum pargouáz-

žumvuáváámist, puáhtá palvâlus ääigist leđe vuoigâdvuotâ loptejum pargottesvuodâhiätun. Ton lasseen palvâlus ääigist máksoo kolosajanmáksu.

Lasetiäđuid pargottesvuodâtoorvon kullee aašijn uázuh mii viermisijđoin sehe väldikodálâš palvâlusnummeerstân. Jieijâs ášástállâm (Oma asiointi) -viermipalvâlusâst puávtáh luuhâđ TE-toimâttuv adellem pargoveimipoolitlâš ciäkkámušâid já västidid tunjin vuolgâttum čielgiittâspivde-máid. Jieijâd pargottesvuodâhiäđu tääsist, aktiivlâšvuotâiävtuin já pargottesvuodâhiäđu ucâmist tun finniih täärhib ravvuid jieijâd pargottesvuodâkassaast tâi Kelast.

www.kela.fi

www.tyj.fi

TE-puhelinpalvelusah

Personnässhigäs ravvim

0295 025 500

- ravvim TE-palvelusain
- uápistem viermipalvelusai kiávtun
- stivrim palvelustáárbu miáldásásš palvelusain

Pargottesvuodátorvoravvim

0295 020 701

Škovlimravvim

0295 020 702

- facebook.com/koulutusneuvonta

Ruošákieläláš ravvim

0295 020 715

Русскоязычная консультационная служба

YRITYS-SUOMI- puhelinpalvelus irátteijen áikoid

0295 020 500

 Suomi.fi

www.suomi.fi/yritykselle

Suáitu hadde lii ásshigás jieijás
operaattorsopámuš miáldásásš.

te-palvelut.fi

TE03 inarinsaame I.2019

24